

MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLA İKTİSADİ KRİZ OLGUSU

Cilt 2

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÇİĞDEM

Dr. Semra BOĞA

Editör Yardımcısı

Arş. Gör. Esra SAYIN

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-630-3

Kitap Adı

Multidisipliner Yaklaşımla İktisadi Kriz Olgusu

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÇİĞDEM

Dr. Semra BOĞA

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kapak Tasarımı

Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÇİĞDEM

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Bizim Dijital Matbaa

Bisac Code

BUS069000

DOI

10.37609/akya.1158

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

EDİTÖRLER'DEN

Gülgün ÇİĞDEM¹

Semra BOĞA²

Sorunlarımızı, onlara yol açan düşünce yapısını kullanarak çözemeyiz.

Albert Einstein

Tarihi 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nda yaşanan finansal krize kadar uzanan iktisadi krizler, 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran, 1973 Petrol Krizi ve 1990'ların sonlarında Asya ve Latin Amerika'da yaşanan krizlerle 20. yüzyılın "yeni normal" hâline gelmiştir. Ekonomik aktivitenin oldukça olumlu seyrettiği dönemlerin arkasından bir krizin ortaya çıkması, ekonomistlerin ve piyasa oyuncularının genel beklentisi haline gelmiştir. Yüksek büyüme oranlarının uzun bir süre kesintisiz devam etmesi, borsalarda yaşanan ralliler ve varlık fiyatlarında görülen yükselişlerin çoğunlukla bir krizle sonuçlanması, krizlerin döngüsel olduğunu doğrular niteliktedir. Bu durumun en dramatik örneklerinden biri 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde baş gösteren ve daha sonra tüm dünyayı etkisi altına alan –ilk- Küresel Finans Krizi'dir. Bireyleri, şirketleri, kurumları ve devletleri en ağır şekilde sarsan bu kriz, iktisat biliminin de temel kavram ve kuramlarının yeniden sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Klasik iktisadın temel varsayımlarından olan "görünmeyen elin" düzenleyici rolü, bir başka deyişle piyasanın arz ve talep dinamiklerine bırakılmasının ekonomiyi en etkin denge düzeyine getireceği varsayımı, yaşanan bu krizle "bir kez daha" geçerliliğini yitirmiştir. Yaşanan her krizde olduğu gibi 2008 Küresel Finans Krizi'nde de ekonominin sadece piyasa mekanizmasıyla sağlıklı bir şekilde işlemediğinin görülmesi, devletlerin piyasaya ağır bir şekilde müdahale etmesi ile sonuçlandırmıştır.

Yaşanan bu kriz, kapitalist sisteme yönlendirilen eleştiriler için uygun bir zemin hazırlamış olmakla birlikte, krize çare olarak uygulanan politikaların aslında kapitalist sistemi besleyerek sistemin kırılma eğilimini daha fazla artırdığı ortadadır. Nitekim, 2008 küresel finans krizinin temel nedenleri arasında gösterilen uzun süreli düşük faiz oranları, aynı şekilde krize çözüm olarak da sunulmuştur. Eko-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, gulguncigdem@gmail.com, ORCID ID. 0000-0001-5353-8638.

² Dr., Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, semraboga@hotmail.com.tr, ORCID No. 0000-0003-2799-9080.

nomilerde gerekli yapısal dönüşümleri gerçekleştirmek yerine, krizin ağırlıklı olarak geleneksel para politikalarıyla çözülmeye çalışılması krizleri kaçınılmaz kılmaktadır.

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan "*kriz*" kelimesi hem akademik hem de gündelik hayatın hemen hemen her alanında sıkça kullanılan bir kelime olmakla birlikte, "*iktisadi kriz*" kavramı oldukça karmaşık yapıları içerisinde barındıran bir kavramdır. İktisat yazınında tanımını üzerine dahi ortak bir görüş birliğine varılamamış olan iktisadi krizlerin nedenleri ve sonuçlarının tam olarak anlaşılabilir olarak krizlerin etkilerinin hafifletilmesi için gereken uygun çözüm önerilerinin geliştirilmesi, farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların ortak çabalarını zorunlu kılmaktadır. Konunun ağırlıklı olarak iktisatçılar tarafından ele alınması; krizin ciddi ölçüde etkilediği iktisat dışı alanların konunun dışında tutulmasına neden olmakta, iktisadi krizleri sadece iktisadi olgularla ve matematiksel yaklaşımlarla açıklamaya çalışmak yapılan analizleri eksik bırakmaktadır. Bu bağlamda **Multi-disipliner Yaklaşım**la **İktisadi Kriz Olgusu** adı altında başlatılan bu çalışma alanı iktisat olmayan akademisyenleri iktisadi krizlerin çeşitli disiplinlerdeki etkileri konusunda araştırma yapmaya davet ederek iktisadi kriz konusunun daha geniş bir perspektifle sorgulanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Kitap bölümü olarak yazıya dökülen, ampirik çalışmaları da içeren bu değerli araştırmalar, bilimsel makale formatında yazılmış olup, Türkçe ve İngilizce özetler ile başlamaktadır. İktisadi krizlerin sorgulanacağı bu bilimsel eserde ilk olarak **Dr. Semra BOĞA** tarafından Türkiye dâhil gelişmekte olan altı ülkede yaşanan krizler, makroekonomik ve finansal göstergeleriyle ele alınacaktır. Çalışmada özellikle küreselleşmenin hız kazandığı 1990 sonrası dönemde yaşanan krizler nedenleri, etki alanları ve sonuçlarıyla analiz edilecektir. Daha sonra 1990-2018 yılları arasında yaşanan finansal krizlerin bankacılık sektörüne olan etkisi **Dr. Öğr. Üyesi İsmail Erkan ÇELİK** tarafından Türkiye özelinde ele alınacaktır. Finansal krizlerin diğer sektör ve ülkeleri etkileme mekanizması olarak tabir edilen bulaşıcılık etkisinin reel ekonomi ile ilişkisi yine Türkiye özelinde **Dr. Öğr. Üyesi Kemal ERKİŞİ** tarafından analiz edilecektir. Türkiye'de finansal kriz dönemlerinde arbitraj fiyatlandırma teorisinin geçerliliği **Dr. Öğr. Üyesi Lokman KANTAR** tarafından test edilerek ampirik analiz bulguları çalışmada yorumlanacaktır. 2008 Küresel Finans Krizi'nin Türkiye'de bölgesel kalkınmaya etkileri **Dr. Öğr. Gör. Onur ÇELİK** tarafından ele alınacaktır. Kriz dönemlerinde ve sonrasında enerji piyasası ve enerji firmalarının performansları Türkiye bağlamında **Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin YILDIRIM** tarafından değerlendirilecektir. Ekonomik gelişme açısından finansal açıklık olgusu; daha fazla küreselleşme mi? daha fazla regülasyon mu? sorunsalıyla **Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖZDEMİR** tarafından

değerlendirilecektir. Küresel kriz perspektifinde uluslararası aktörlerin güç eksenini analitiği eleştirel-retrospektif bir yaklaşımla **Öğr. Gör. Yakup KARAKUŞ** tarafından analiz edilecektir. İktisadi krizleri cinsiyet özelinde ele alan yazarlar **Doç. Dr. Deniz ÜNAL** ve **Begüm ÇIĞŞAR**, yaptıkları anket çalışmasıyla iktisadi krizlerin algılanmasında cinsiyet farklılıklarının rolünü ortaya koyacaktır. **Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÇIĞDEM** ve **Dr. Öğr. Üyesi Banu YİNAL** tarafından yapılan çalışmada iktisadi krizlerin kültür, sanat ve sanatçıya olan etkileri sorgulanacaktır. **Öğr. Gör. Dr. Seda Kuşçu ÖZBUDAK** ise ekonomik krizin çeviri sektörüne olan etkilerini ortaya koyacaktır. Başlattığımız multidisipliner yaklaşımla iktisadi kriz ve etkilerinin sorgulanması sürecinin ikinci cildini oluşturan bu eserde **Prof. Dr. Şenol DURGUN** ve **Doç. Dr. Deniz ÜNAL**'a yorum ve katkıları için teşekkürü borç biliriz. Bu ciltte yer alan değerli çalışmaların halkın, öğrenci ve araştırmacıların kullanımına sunulmasında sıkıcı olmaktan uzak kılınabilmesi için görseller ve söylemlerden faydalanılmıştır.

Bilime ve insanlığa yararlı olması dileği ile...

Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÇIĞDEM ve Dr. Semra BOĞA

İstanbul, 13.09.2019

İÇİNDEKİLER

Makroekonomik ve Finansal Göstergelerle Gelişmekte Olan Ülke Krizleri	1
<i>Semra BOĞA</i>	
Türkiye’de Yaşanan Finansal Krizler ve Bankacılık Sektörüne Etkileri: 1990-2018 Dönemi	39
<i>İsmail Erkan ÇELİK</i>	
Finansal Bulaşıcılık ve Reel Ekonomi İlişkisi: Türkiye Örneği	63
<i>Kemal ERKİŞİ</i>	
Finansal Kriz Döneminde Arbitraj Fiyatlama Teorisinin Geçerliliğinin Test Edilmesi: Türkiye Uygulaması	87
<i>Lokman KANTAR</i>	
2008 Küresel Finans Krizinin Türkiye’de Bölgesel Kalkınmaya Etkisi	109
<i>Onur ÇELİK</i>	
Kriz Dönemlerinde ve Sonrasında Enerji Piyasası ve Enerji Firmalarının Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi; Türkiye Örneği	129
<i>Hasan Hüseyin YILDIRIM</i>	
Ekonomik Gelişme Açısından Finansal Açıklık Olgusunun Değerlendirilmesi: Daha Fazla Küreselleşme mi? Daha Fazla Regülasyon mu?	161
<i>Onur ÖZDEMİR</i>	
Küresel Kriz Perspektifinde Uluslararası Aktörlerin Güç Ekseni Analitiği	205
<i>Yakup KARAKUŞ</i>	
Cinsiyet Özelinde İktisadi Kriz Algısı	239
<i>Deniz ÜNAL</i> <i>Begüm ÇIĞSAR</i>	
İktisadi Krizlerin Kültür, Sanat ve Sanatçılar Üzerine Etkileri	281
<i>Gülgün ÇIĞDEM</i> <i>Banu YİNAL</i>	
Ekonomik Krizin Çeviri Sektörüne Etkileri	311
<i>Seda KUŞÇU ÖZBUDAK</i>	